

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Miljödatastöd
Mikaela Asplund
Jürg Logue

VERKSAMHETSBERÄTTELSE

2021-04-08

Verksamhetsberättelse Miljödatastöd 2020

Miljödatastöd är en stödorganisation inom Fortlöpande miljöanalys vid SLU med uppdrag att utveckla och följa upp det systematiska kvalitetsarbetet för datahantering, stärka samordning och arbeta långsiktigt för att främja att SLU:s miljödata är kvalitetsdeklarerade och tillgängliga. En viktig uppgift har varit att etablera och kontinuerligt driva SLU:s kvalitetsarbete i miljöanalysverksamheterna genom tillämpning av kvalitetsguiden på uppdrag av Fomar. Kvalitetsguiden samlar kvalitetsmål och kvalitetskrav kring datahantering i ett och samma dokument och utvecklas samt anpassas i enlighet med såväl interna som externa behov och krav (den myndighetsgemensamma strategin för miljödatahantering, se mer nedan, är ett exempel på externa krav som har införlivats i kvalitetsguiden). Kvalitetsarbetet medför att verksamheterna som deltar i SLU:s kvalitetsarbete deklarerar hur man planerar och arbetar med data i hela datahanteringskedjan dvs. från insamling till tillhandahållande/tillgängliggörande av data. Generellt sett löser miljöanalysverksamheterna sina uppgifter väl med datainsamling, analys och rapportering av beslutsunderlag gentemot sina huvudsakliga avnämare och utgör viktiga underlag för olika myndigheters naturresurs- och miljöförvaltning med sikte på hållbar utveckling.

1. Innehållsförteckning

2.	Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete	3
2.1	Resultatet från kvalitetsarbetet 2020.....	4
2.2	Seminarier och webinarier	5
3.	Utveckling av datavärdskap och datahantering.....	6
4.	Metadatahantering med speciell hänsyn till miljödatasamverkan, Inspire och Tilda 7	
4.1	Strategi för miljödatahantering, PSI-direktivet och miljömål.....	7
	Miljömål för miljöanalysen.....	8
	PSI-direktivet	9
4.2	Inspire	10
4.3	Arkivering och publicering av forsknings- och miljöanalysdata (Tilda)	11
4.4	Hack for Sweden.....	11
5.	Mallar, riktlinjer och modeller	12
6.	Tekniskt stöd.....	13
7.	Internt arbete	13

2. Kontakter, verksamhetsstöd och kvalitetsarbete

Miljödatastöd (MDS) ägnar mycket av sin tid åt att föra dialog och ge råd om datahantering och inte minst lyssna in vilka behov som finns i verksamheten. Under året har kontakter förekommit både externt med andra myndigheter och internt inom SLU, vilket inneburit dels erfarenhetsutbyte men också informationsspridning om MDS:s verksamhet samt möten av uppföljande eller konsultativ karaktär rörande datahantering med verksamheter främst inom fortlöpande miljöanalys. Dialog sker också med andra stödverksamheter på SLU där potential för samverkan finns.

Fokus i MDS:s verksamhet har i vanlig ordning legat på genomförande av kvalitetsarbetet och främst då att planera och genomföra uppföljning av ett begränsat antal verksamheter som ingår i kvalitetsarbetet enligt den nya uppföljningsmodellen (se kapitel 1.1)¹. Kontakt och (försök till) dialog har förts med prefekter angående kvalitetsfrågor aktuella för institutionerna. I samband med uppföljningsmötena erbjöds prefekterna möjlighet att delta i introduktionsmötena som hållits i samband med uppföljning av kvalitetsarbetet. I flesta fall nekade prefekterna till erbjudandet alternativt hade redan deltagit under 2019.

Några av de större miljöanalysprogrammen vid SLU ingår i nämnder (rådgivande till Fomar) som är placerade under den skogliga fakulteten (Foman-S) respektive fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap (Foman-NJ). I Foman-S ingår koordinatörerna för miljöanalysprogrammen skog, klimat och vilt m.fl. och där diskuteras bl.a. budget och verksamhetsstrategiska frågor som rör miljöanalysen. MDS är adjungerad i Foman-S sedan 2015 och nämnden utgör en viktig plattform för Miljödatastöds kontaktnät på SLU. Sedan 2019 inbjuds MDS även till möten i Foman-NJ (som har en annan uppbyggnad än Foman-S) och förhoppningen är att också det arbetet ska stärka MDS:s kontakt med verksamheten.

Som tidigare år fortsätter arbetet med att delta i Skoglig Resurshushållnings utskott för systemutveckling och IT. Utskottet är ett forum för att diskutera frågor om lagring och annat som rör IT-miljöerna vid SRH. I början av varje möte bjuds IT-avdelningen in för att informera om det senaste från IT-avdelningen vilket är värdefullt. Att Miljödatastöd deltar i utskottet återspeglar historiken när SRH utgjorde en av de tre noderna som ingick i det som då kallades för ”Dataplattformarna”, och som sedan övergick till att bli Miljödatastöd.

Under året har kontakt och dialog skett löpande med andra stödfunktioner på SLU, och då särskilt Sekretariatet för arkivering och publicering av forskningsdata (Data Curation Unit; DCU) gällande datahantering. MDS och DCU har flera gemensamma beröringspunkter däribland ett intresse för datahanteringsplaner. I kvalitetsarbetet ingår en mall för datahanteringsplanering (DHP) som har (för) stort fokus på de inventeringsmässiga aspekterna i en undersökning. Intentionen är att

¹ <https://internt.slu.se/stod-service/fortlopande-miljoanalys/verksamhetsstod/ingangssida/kvalitetsguide/>

den DHP som ingår i kvalitetsguiden ska harmoniseras med motsvarande som DCU har tagit fram, som i sin tur samordnas med ett nationellt datahanteringsplansverktyg som koordineras av Vetenskapsrådet (VR). VR erbjuder det nationella verktyget till samtliga svenska lärosäten, men det är frivilligt att ansluta sig.

Arbetet med att förbereda för en sammanslagning mellan Miljödatastöd och DCU, som båda är placerade på SLU-biblioteket, var som mest intensivt under 2019 då ett förslag till uppdragsbeskrivning utarbetades för den nya enheten. Avsikten var då att få till en sammanslagning runt årsskiftet 2019/2020. Under 2020 har sammanslagningen legat på is i väntan på en eventuell omorganisation m.m. Förhoppningsvis kommer processen att färdigställas med beslut om inrättande av en ny enhet under 2021.

I en årlig kvalitetsrapport, som finns tillgänglig på MDS webbplats, redovisas under året genomfört kvalitetsarbete samt MDS rekommendation för fortsatt arbete 2021.²

2.1 Resultatet från kvalitetsarbetet 2020

I och med beslutet 2018 om att tillämpa ett internrevisionsliknande arbetssätt för uppföljning och stöd i kvalitetsarbetet är den grundläggande strategin att inför varje verksamhetsår, med början 2019, avgränsa till att fokusera på och följa upp specifika krav (och processer) i kvalitetsguiden och för ett begränsat antal verksamheter. Erfarenheten från 2018 medför att arbetet under kommande verksamhetsår i dessa delar inriktas på processerna *lagring* och *tillgängliggörande av data* samt de delar inom dessa processer som handlar om dokumentation och särskilt beskrivningar som främjar förståelse och därmed återanvändning av data.

Sammantaget noterades tre avvikelser i Lagra-processen, två avvikelser i Tillhandahålla-processen och 16 observationer i de fem verksamheter som följdes upp.

De viktigaste erfarenheterna är att det i verksamheterna kan förekomma att:

1. beskrivning av data och variabler i datakällor behöver förbättras, så att användningen och förståelse för data ökar,
2. beskrivning av data enligt SLU:s miljömål 5.3 saknas och behöver skickas vidare till MDS (som bistår med uppdatering av databeskrivningar på öppnadata-sidan),
3. information om verksamhetens avnämare är otydlig samt statistik om nedladdningar av verksamhetens data saknas,
4. rutin kring hantering av personinformation saknas.

² <https://internt.slu.se/stod-service/fortloppande-miljoanalys/verksamhetsstod/ingangssida/kvalitetsarbete/>

De viktigaste erfarenheterna i uppföljningsteamet är följande:

1. Det är viktigt att avsätta ännu mer tid i att kontakta och bjuda in de utvalda verksamheter samt att följa upp inbjudningarna (tillräckligt med ledtid): för att följa upp så många verksamheter som har valts ut och för att säkerställa deltagande av så många prefekter som möjligt. Vi upplevde att – troligen på grund av de nuvarande omständigheterna (Covid-19) – att acceptera inbjudan och hitta ett lämpligt datum har dragit på i tid.
2. Det var positivt att sammanställa protokollet för uppföljningssamtalet direkt i anslutning till samtalet. MDS lyckades skicka ut protokollet till alla verksamheter dagen efter uppföljningssamtalet vilket var en avsevärd förbättring i jämförelse med uppföljningarna som gjordes under 2019.
3. Avsikten är att följa upp åtminstone lika många verksamheter 2021 som 2020.
4. Liksom tidigare år finns det fortfarande behov av att förbättra informationsflödet från verksamheterna till MDS; för att kunna följa upp verksamheter behöver MDS information om hur verksamheterna upprätthålls, vilka eventuellt nya verksamheter som har tillkommit, vilka är avslutade, samt rätt kontaktuppgifter.
5. Det var en mycket positiv atmosfär under uppföljningssamtalen.

Statistik över deltagande och genomförande av kvalitetsarbetet utgör på samma sätt som tidigare (sedan 2015) underlag till uppföljning av SLU:s miljömål för miljöanalysen, vilken tillhandahålls SLU:s miljöchef halvårsvis. Miljömålet gällde fram till årsskiftet 2020/2021 men p.g.a. att det inte uppfylldes (d. v. s. att åtminstone 80 % av verksamheterna som deltar i kvalitetsarbetet ska ha tillgängliggjort data med databeskrivning på SLU:s webb) så reviderades det av Fomar ytterligare en gång. Fr.o.m. årsskiftet 2020/2021 gäller att åtminstone 90 % av verksamheterna som deltar i kvalitetsarbetet ska ha tillgängliggjort data med databeskrivning på SLU:s webb senast år 2025.

2.2 Seminarier och webinarier

Den 28 januari 2020 genomfördes årets första och enda webinarium som handlade om det uppdaterade miljömålet³ för publicering av miljöanalysdata. Utöver miljömålet presenterades också den nya rekommendationen för beskrivning av miljödata vid publicering på SLU:s webb⁴. Se kapitel 3.1 för mer information om miljömålsarbetet.

³ Mål 5.4 gick ut på att minst 80 % av alla verksamheter som deltar i SLU:s kvalitetsarbete tillhandahåller senast vid utgången av år 2020 öppna data på webben enligt gällande kvalitetsguide för miljödatahantering

⁴

<https://internt.slu.se/globalassets/mw/foma/verksamhetsstod/miljodatastod/kvalitetsguidesdokument/mds-databeskrivning-rekommendation-swe-v01-0.pdf>

3. Utveckling av datavårdskap och datahantering

Under verksamhetsåret har Miljödatastöd tillsammans med vicedekan för den skogliga fakulteten m.fl. arbetat med att ta fram en vision för tillgängliggörande av miljöanalysdata med hjälp av databeskrivningar från datavårdskap och andra dataproducenter inom miljöanalysen. Utöver visionen har också en behovskartläggning samt en prototyp tagits fram med hjälp av två konsulter vid IT-avdelningen och i nära samverkan med flera representanter från viktiga dataverksamheter inom miljöanalysen. Visionsarbetet är en fortsättning av den datavårdsträff som genomfördes 2019 (och arrangerades bl.a. av Miljödatastöd) där viktiga dataverksamheter träffades för att utbyta erfarenheter och sondera terrängen gällande hur samverkan mellan verksamheterna och en mer enhetlig ingång till miljödata skulle kunna fungera.

I takt med att visionsarbetet fortskred under 2020 växte också insikten om att visionsarbetet med fördel kan kombineras med det befintliga miljömålet för miljöanalysen (se kapitel 4.1). Nuvarande öppnadata/PSI-sida är inte optimalt utformad för att besökare lätt och snabbt ska kunna hitta relevanta databeskrivningar och sidan behöver därför förbättras. Under 2021, om medel beviljas av Fomar, kommer arbetet att resultera i framtagandet av en gemensam ingång till en söksida med beskrivningar av bl.a. miljöanalysdata på SLU:s webb (eventuellt kommer beskrivningar av projekt och tjänster för data också att ingå). Det är viktigt att poängtera att visionsarbetet syftar till att göra databeskrivningar för redan tillgängliggjorda miljöanalysdata sökbara i en gemensam ingång på SLU:s webb (d.v.s. inte en datakatalog i vilken datafiler laddas upp).

I något mindre omfattning än 2019 har Miljödatastöd bistått datavårdskapet för DV Naturdata: arter och det nyetablerade DV Naturdata: landskap (initialt med visst data från NILS och THUF strandinventering). Initialt fanns önskemål om att Miljödatastöd skulle axla en koordinatorsroll för dialogen mellan datavårdarna men fick av resursskäl avstå det. Istället har Miljödatastöd varit rådgivande i diskussionerna mellan avdelningen för landskapsanalys vid SRH och Artdatabanken avseende frågor om IT-infrastruktur, datahantering och dataflöden och i viss mån bistått i arbetet med framtagning av dataproduktspecifikationer.

4. Metadatanhantering med speciell hänsyn till miljödatasamverkan, Inspire och Tilda

Metadatanhantering har länge varit ett viktigt verksamhetsområde för Miljödatastöd. Redan på SLU Miljödata-tiden arbetade enheten för en gemensam ingång till miljöanalysdata⁵. På senare år har metadatanhanteringen till stor del handlat om myndighetssamverkan och hur miljöanalysen kan möta upp externa krav, främst då PSI-direktivet och strategi för miljödatahantering. En viktig grundförutsättning för extern samverkan är enhetens strävan att föra en god dialog med miljöanalysverksamheterna på SLU för att se hur externa krav möter upp interna behov.

Värt att notera är att SLU dels ingår i den myndighetssamverkan som beskrivs i detta kapitel samtidigt som universitetet också är en del av SND-konsortiet som jobbar väldigt snarlikt fast med fokus på tillgängliggörande och återanvändning av forskningsdata.⁶ Det är en utmaning för SLU att ingå i samverkan med flera parter samtidigt som vi ska hitta smarta och ekonomiska lösningar för tillgängliggörande av metadata och data oavsett om det gäller forskning eller miljöanalys.

4.1 Strategi för miljödatahantering, PSI-direktivet och miljömål

SLU blev signatär av den myndighetsgemensamma ”Strategi för miljödatahantering”⁷ genom vicerektor för miljöanalys år 2016. Sedan 2019 har SLU representerats av Miljödatastöd i förvaltningsgruppen för strategin. Det övergripande syftet med strategin är att främja nyttan med väl hanterade miljödata och innehåller tio riktlinjer med rekommendationer som beskriver hur myndigheter och organisationer gemensamt ska hantera miljödata. Strategin innebär bl.a. att miljödata och tjänster och tillhörande beskrivningar (metadata) ska vara sökbara på webben. SLU:s miljöanalys har kommit en bit på vägen för att leva upp till rekommendationerna i strategin, men ännu mer behöver göras för att SLU:s miljöanalysdata ska vara tillgängliga, användbara och effektivt förvaltade så som strategin förordar.

I förvaltningsgruppen i vilken Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Länsstyrelserna, Skogsstyrelsen och SLU ingår, bereder man underlag till Miljöinformationsrådet samtidigt som gruppen också ingår i samverkan om Smart miljöinformation (SMI).⁸ Huvudsakliga arbetsuppgifter är att fånga upp och sammanställa synpunkter och förslag rörande strategins innehåll som bereds och föredras för Miljöinformationsrådet. Förvaltningsgruppen har också ansvar för att

⁵ SLU Miljödata som inrättades 1996 är Miljödatastöds föregångare som sedan övergick till att bli ”Dataplattformarna” 2008, som i sin tur omorganiserades till Miljödatastöd 2012.

⁶ <https://snd.gu.se/sv/om-oss/snds-konsortium>

⁷ <http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Oppna-data/Strategi-for-miljodatahantering/>

⁸ <https://www.naturvardsverket.se/smartmiljoinformation>

sprida information om ”Strategi för miljödatahantering”, genomföra revidering av strategin på uppdrag av Miljöinformationsrådet och hantera nya versioner, samt information om dem, på Naturvårdsverkets webb.

Under 2019 skapades ”Rekommendationer för metadatahantering i Miljösvrige”⁹ som utgör ett komplement till strategi om miljödatahantering. Avsikten är att rekommendationerna ska fungera som ett stöd för de myndigheter och organisationer som hanterar metadata om miljödata och kompletterar rekommendationerna i strategin. Man vill skapa samsyn och dialog kring metadata och möjliggöra en samordnad metadatahantering mellan myndigheter och andra organisationer inom miljösvrige. Under våren 2020 etablerades en arbetsgrupp för att jobba vidare med de metadataformer och begrepp som förekommer i rekommendationerna. Arbetsgruppen blev inte färdiga under 2020 och kommer därför att fortsätta också under 2021.

Under 2020 gjorde förvaltningsgruppen en uppföljning av i vilken omfattning signatärerna lever upp till rekommendationerna i strategin. För detta tog Naturvårdsverket hjälp av en sommarjobbare som genomförde en utvärdering av signatärernas respektive webbsidor och deras ingångar till miljödata. Sammanfattningsvis hamnade SLU förhållandevis bra till med tanke på att SLU ännu inte har en tydlig samlad ingång till miljö(analys)data. Slutbetyget blev en neutral ”smiley” där skalan utgjordes av en glad, neutral respektive ledsen smiley (☺ ☹ ☹).

När resultatet av utvärderingen presenterades för Miljöinformationsrådet under hösten 2020 blev det tydligt att man behöver mer information om hur signatärerna jobbar ”bakom kulisserna” med metadata profiler o.s.v. Till följd därav fick förvaltningsgruppen i uppdrag att utforma och skicka ut en kompletterande enkät. Enkäten kommer att skickas ut, resultaten sammanställas och analyseras under 2021.

Beträffande samverkan på SLU gällande SMI så har den tidigare inte varit samordnad, men under hösten påbörjades slutligen ett sådant initiativ. Huruvida intresse fanns för samordning var något som diskuterades samt samarbetsformer och man enades om att genom regelbundna möten hålla varandra uppdaterade om vad som händer inom de olika grupperingarna som ditintills varit löst sammankopplade. Under 2021 finns därmed bättre potential för att bättre kunna sprida information om strategi för miljödatahantering vilket har varit en utmaning hittills.

Miljömål för miljöanalysen

SLU:s kvalitetsarbete för miljödatahantering har sedan flera år haft en stark koppling till SLU:s satsning på att vara ett hållbart och klimatneutralt universitet, dvs. till SLU:s egna miljömål. Resonemanget bakom det miljömål som har tagits

⁹ <http://www.naturvardsverket.se/upload/sa-mar-miljon/oppna-data/miljodatastrategi/Rekommendationer-metadatahantering-Miljosverige-v-1-1.pdf>

fram inom miljöanalysen och som formulerades av Miljödatastöd i dialog med miljöchefen är att de stora datamängder som samlas in är basen i miljöverksamheter och att detta data – särskilt när det är öppet tillgänglig – kan i ännu högre grad bidra till samhällets miljöarbete och hållbar utveckling genom att ge underlag för uppföljning, analys, förståelse, beslut och agerande. Data är avgörande för informations- och kunskapsskapande processer: data är byggstenarna från vilka information och så småningom kunskap kan härledas. Kunskap kan i sin tur leda till uppfinningar och innovation.

Målet med SLU:s övergripande miljömål inom miljöanalysen är att användningen av data som genereras av SLU:s fortlöpande miljöanalys blir större bland landets beslutsfattare, myndigheter, forskare och allmänhet. För perioden 2019-2020 gällde att minst 80 % av de verksamheter som deltar i SLU:s kvalitetsarbete tillhandahåller, senast vid utgången av 2020, öppna data på internet enligt gällande kvalitetsguide för miljödatahantering.

Vid årsskiftet 2019/2020 uppfyllde endast ca 10 % av verksamheterna detta mål och under 2020 tillkom bara tre nya databeskrivningar. En förklaring kan vara att pandemin 2020 resulterat i att verksamheterna inte haft tid över till att konstruera databeskrivningar i enlighet med miljömålets krav. Vid årsskiftet förnyades miljömålet ytterligare men med förändringen att nu ska åtminstone 90 % av verksamheterna tillhandahålla öppna data senast vid utgången av 2025. En tydlig strategi behöver tas fram angående hur miljömålet ska kunna uppfyllas.

PSI-direktivet

Utöver strategin för miljödatahantering ska SLU uppfylla PSI-direktivet¹⁰ som syftar till att göra offentlig information mer tillgänglig genom upprättandet av s.k. PSI-sidor samt att data är åtkomliga via metadata på Sveriges dataportal för myndighetsinformation¹¹. Avsikten med Sveriges dataportal är att göra det möjligt för allmänheten att få tillgång till data som tillhandahålls av både offentliga och privata organisationer. Grundtanken är att fler ska kunna använda informationen och att den därmed skapar större nytta. Dataportalen förvaltas och vidareutvecklas av DIGG – Myndigheten för digital förvaltning som har uppdraget att samordna och stödja Sveriges förvaltningsgemensamma digitalisering.

Miljödatastöd har bidragit till att upprätta och sedan dess kontinuerligt underhålla PSI-sidan som också utgör ingång till SLU:s öppna data.¹² Genom miljömålet för miljöanalysen så knyts öppnadata-sidan samman med tillgängliggörande av miljöanalysdata (se ”Miljömål för miljöanalysen”). Det är ett rimligt mål att alla verksamheter som är anslutna till SLU:s kvalitetsarbete har ett eller flera dataset

¹⁰ <https://www.regeringen.se/om-webbplatsen/psi-direktivet/>

¹¹ <https://www.dataportal.se/>

¹² <https://www.slu.se/oppnadata>

åtkomliga via den nationella myndighetsportalen¹³, men för att nå dit behöver SLU bl.a. samordna tekniska lösningar för tillgängliggörande av data.

4.2 Inspire

Syftet med EU-direktivet Inspire (Infrastructure for Spatial Information in Europe) är att ge bättre tillgång till offentliga geodata via visnings- och nedladdningstjänster på Internet. I direktivet ingår att identifiera relevanta geodata, beskriva dessa i metadata, utveckla sök-, visnings- och nedladdningstjänster samt harmonisera data så att de går att kombinera.¹⁴

Lantmäteriet är nationell samordnare för det nationella genomförande av Inspire, samt kontaktpunkt för Inspire-genomförandet. Sveriges geodata och tjänster skördas från Geodataportalen¹⁵ till INSPIRE Geoportal¹⁶. Geodataportalen är utvecklad av Lantmäteriet, i samverkan med många myndigheter, för att vara en gemensam ingång till geodata och tjänster i Sverige.

I december 2013 levererade SLU som informationsansvarig myndighet enligt plan och rådande Inspirekrav, metadata, data och tillhörande visnings- och nedladdningstjänst för skogliga data som utgör officiell statistik från Riksskogstaxeringen till Geoportalen. Arbetet leddes av MDS i samverkan med ledningsstödet till fortlöpande miljöanalys och har utförts tillsammans med SLU:s GIS-stöd, ansvarig institution (SRH) samt konsultstöd (Metria respektive Gitter i olika faser). Konsultstödet har varit viktigt p.g.a. att det har varit svårt att förstå hur regler och krav ska omsättas i praktik.

Sedan 2013 har tjänster och innehåll årligen uppdaterats och efter hand harmoniserats för att uppfylla kraven på harmoniserade data och tjänster senast år 2020. Under hösten 2020 gjordes de sista justeringarna, m.h.a konsult, av tjänster, data och metadata för att uppfylla kraven på harmonisering. Hade inte detta gjorts riskerade SLU att bötfällas (vilket också förblir en risk om inte tjänster och data kontinuerligt uppdateras och underhålls). I detta bistod MDS i att köra diverse webbaserade tester på de befintliga tjänsterna och följa upp de felkoder som testerna genererade. GIS-stödet, som har koordineringsansvar för SLU:s Inspirearbete, har sedan tillsammans med konsulten hanterat felkoderna genom att uppdatera tjänsterna.

¹³ <https://www.dataportal.se/>

¹⁴ <https://www.lantmateriet.se/sv/Om-Lantmateriet/Om-oss/Vart-samordningsansvar/samordning-av-inspire/>

¹⁵ <https://www.geodata.se/geodataportalen/>

¹⁶ <https://inspire-geoportal.ec.europa.eu/>

4.3 Arkivering och publicering av forsknings- och miljöanalysdata (Tilda)

Sedan 2012 när förstudie Tilda genomfördes har Miljödatastöd varit delaktig som verksamhetsrepresentant för miljöanalysen i varierad omfattning och under olika faser, i framtagandet av Tilda. Under 2020 initierades ett nytt uppdrag för att kartlägga (befintlig) process vid SLU för publicering och arkivering av forsknings- och miljöanalysdata. Den tidigare förstudien som genomfördes under 2019, bl.a. i syfte att se över och vid behov omdefiniera projektmål, behov och krav, lämnade en del frågetecken bl.a. angående lämpliga lösningsförslag för Tilda.

Verksamhetsrepresentanter från Miljödatastöd, DCU och dokumentationsavdelningen deltog i uppdraget under ledning av en extern konsult. Syfte och målsättning med uppdraget som definierades av styrgruppen för Tilda var att:

- Beskriva processen för tillgängliggörande av forskningsdata samt FOMA
- Tydliggöra vilka aktiviteter som utförs av vilken roll
- Synliggöra nuläget för användande av systemstöd idag och ett önskade läget
- Identifiera eventuella problem och förbättringsmöjligheter
- Ta fram en processritning av nuläget, en ritning med förslag till börläget och tydliggörande av gapet

Resultatet av uppdraget blev en övergripande processbeskrivning med aktiviteter och roller för hantering och tillgängliggörande av forskningsdata. På grund av tidsbrist inkluderades inte en processbeskrivning för hantering och tillgängliggörande av miljöanalysdata vilket är viktigt för SLU att beakta i det fortsatta arbetet (se tidigare resonemang om SMI och SND i kap. 3.1).

4.4 Hack for Sweden

Hack for Sweden är ett regeringsuppdrag som syftar till att vidareutveckla det årliga evenemanget med samma namn. Fokus är att främja öppen och datadriven innovation som en integrerad del av den offentliga verksamheten.¹⁷

Miljödatastöd har återkommande agerat kontaktnod för SLU inom ”Hack for Sweden” fram t.o.m. 2018, samt deltagit som datakompetens under evenemanget. Under åren har dessvärre otillräckliga resurser tilldelats för att kunna utföra uppdraget på ett adekvat och tillfredsställande sätt vilket också framfördes inför hacket 2019. Under Hack for Sweden 2019 deltog istället ledningskansliet för miljöanalysen. Ett par representanter från SLU-biblioteket närvarade på hacket som observatörer och framställde bl.a. i dialog med Miljödatastöd ett förslag på hur SLU kan jobba vidare med innovation och medverkan på den ”öppna data”-arenan.

¹⁷ <https://www.digg.se/utveckling-av-digital-forvaltning/hack-for-sweden>

Inför sommaren 2020 fick SLU tillsammans med andra myndigheter i Sverige en inbjudan från DIGG om att delta på Hack for Sweden varpå SLU-biblioteket utsåg en koordinator för SLU:s deltagande. Under hösten har MDS bistått med kontakter till relevanta personer inom miljöanalysen på SLU samt erfarenheter från de tidigare hacken och öppna-data området, i de möten som koordinatören har bjudit in till. Diskussioner har också förts om hackatons som arbetsmetod och om SLU ska organisera hackatons både för forsknings- och miljöanalysdata.

5. Mallar, riktlinjer och modeller

Som en del i miljömålet för tillgängliggörande av miljöanalysdata färdigställdes databeskrivningsdokumentet ”Rekommendation för beskrivning av miljödata på SLU:s webb”¹⁸ i slutet av 2019. Dokumentet, som är en del i hur verksamheterna ska kunna uppnå det nya miljömålet, presenterades under webinariet 28 januari.

I februari 2020 beslutades den nya versionen av Kvalitetsguiden¹⁹ av vicerektor för miljöanalys. I den nya versionen har förtydligande gjorts angående den dokumentation som Kvalitetsguiden förordar. Referens till Tillgänglighetsdirektivet²⁰ har lagts till och ett förtydligande av ett krav i Lagra-processen har gjorts samt några mindre redaktionella förändringar.

Samarbetet med DCU i framtagandet av mall för datahanteringsplan (se kapitel 1) intensifierades under 2020. I väntan på det nationella datahanteringsplansverktyget (DMPonline) har en SLU-övergripande datahanteringsplansmall tagits fram och implementerats²¹. Vidareutveckling och förbättringar av mallen görs kontinuerligt i dialog med SLU:s avnämare (främst forskare än så länge).

Enligt SUHF:s rekommendation²² ska svenska lärosäten utarbeta ett styrdokument eller motsvarande för forskningsdata(hantering). Som en del i att följa rekommendationen upprättades en arbetsgrupp under hösten 2020, i vilken både Miljödatastöd och DCU ingår. Arbetsgruppen hann göra en kartläggning av nationella och internationell datapolicys samt relevanta regelverk och styrdokument. Kvalitetsguiden och Strategi för miljödatahantering är viktiga referensdokument för policyarbetet. Arbetet med att ta fram ett förslag till datapolicy för SLU kommer huvudsakligen att fortskrida under 2021.

18

<https://internt.slu.se/globalassets/mw/foma/verksamhetsstod/miljodatastod/kvalitetsguidesdokument/mds-databeskrivning-rekommendation-swe-v01-0.pdf>

19

<https://internt.slu.se/globalassets/mw/foma/verksamhetsstod/miljodatastod/kvalitetsguidesdokument/rekommendation-for-beskrivning-av-miljodata-version-1.0.pdf>

²⁰ <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/kommittedirektiv/2020/04/dir.-202039/>

²¹ <https://www.slu.se/en/subweb/library/publish-and-analyse/archiving-and-publishing-research-data/plan-data-management/>

²² <https://suhf.se/app/uploads/2019/12/REK-2019-3-SUHF-Rekommendation-avseende-styrdokument-f%C3%B6r-forskningsdata-2019-12-18.pdf>

6. Tekniskt stöd

Brukligt stöd i användning av Miljödatastöds SharePoint site för kvalitetsarbetet har getts löpande på förfrågan till de miljöanalysverksamheter som deltar i kvalitetsarbetet eftersom all kvalitetsdokumentation hanteras i detta system.

Inspirerade av Statistiska Centralbyrån och datapubliceringsverktyget PX-webb som används av Sveriges statistikansvariga myndigheter, däribland SLU, administrerar och förvaltar MDS en PX-webb server för att ge miljöanalysen möjlighet att tillgängliggöra data i tabellform på webben (möjliggör också access till data via API²³). Fortfarande har ingen verksamhet nyttjat möjligheten att tillgängliggöra data m.h.a. MDS:s server, även om ett par har uttryckt sådant intresse. Programvaran för den gemensamma versionen av PX-webb är installerad på en virtuell server som tillhandahålls av IT-avdelningen och administreras av Miljödatastöd.

7. Internt arbete

I internt arbete ingår planering, styrning och uppföljning samt upprättande av årlig verksamhetsplan, verksamhetsberättelse och kvalitetsrapport.

En medarbetare har deltagit i en grundutbildning i intern revision som anordnades av SIS (Svenska Institutet för Standarder). Kursen utgör en viktig del i att förvärva den kompetens som behövs för att utföra MDS:s uppföljningsarbete.

Pensionsavgång, ny medarbetare, föräldraledighet, sjukskrivning p.g.a. skada och inte minst pandemin gjorde 2020 till ett annorlunda och utmanande år jämfört med tidigare. Relaterat till det interna arbetet ägnades mycket tid åt överlämning inför föreståndarens pensionering under våren. Likaså ägnades behövlig tid åt dokumentation och viss förbättring av uppföljningsprocessen för kvalitetsarbetet för att försäkra om en hållbar arbetsprocess.

²³ Se nivå 3 för Tillhandahålla data i [Kvalitetsguiden](#)